

Sygn. akt I C 21/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 07 grudnia 2018 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Olga Rybus

Protokolant st. sekr. sąd. Anna Szczepanek
po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 23 listopada 2018 r. w O.

sprawy z powództwa W. K. (1), A. S., W. S. (1), J. K. (1), J. A.

przeciwko Skarbowi Państwa- Wojewodzie (...)- (...), Wojewodzie (...)

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa- Wojewody (...) na rzecz powodów W. K. (1), A. S., W. S. (1), J. K. (1), J. A. kwoty po 84510,66 (osiemdziesiąt cztery tysiące pięćset dziesięć 66/100) złotych -na rzecz każdego z nich- z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 07 grudnia 2018r. do dnia zapłaty;

II. oddala powództwo W. K. (1), A. S., W. S. (1), J. K. (1), J. A. w pozostałym zakresie;

III. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa- Wojewody (...) na rzecz powodów:

– W. K. (1) kwotę 10391,16 złotych

–A. S. kwotę 7574,16 złotych

–W. S. (1) kwotę 6165,66 złotych

–J. K. (1) kwotę 10391,16 złotych

–J. A. kwotę 7574,16 złotych;

tytułem zwrotu kosztów procesu

IV. nakazuje pobrać od powodów W. K. (1), A. S., W. S. (1), J. K. (1), J. A. kwoty po 18,57 złotych- od każdego z nich- na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Olsztynie tytułem zwrotu nieuiszczonych wydatków

V. nakazuje pobrać od powódek A. S. i J. A. kwoty po 183 złotych-od każdej z nich a od powódki W. S. (1) kwotę 274,50 złotych na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Olsztynie- z zasądzonych na ich rzecz roszczenia- tytułem zwrotu nieuiszczonych opłat

VI. nakazuje pobrać od pozwanego Skarbu Państwa- Wojewody (...) na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Olsztynie kwotę 1429,49 złotych tytułem zwrotu nieuiszczonych wydatków.

SSO Olga Rybus

Sygn. akt I C 21/17

UZASADNIENIE

Powodowie W. K. (1), A. S., W. S. (1), J. K. (1) i J. A. wnieśli o zasądzenie na rzecz każdego z nich od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) - (...) kwot po 90.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 18 kwietnia 2015 r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego stanowiska powodowie podali, że łącznie są spadkobiercami w 1/3 części następców prawnych W. i A. K. (1) - właścicieli nieruchomości ziemskiej o powierzchni 52,92 ha położonej we wsi S., powiat M., która orzeczeniem Urzędu Wojewódzkiego (...) D. (...) i R. R. (1), znak (...) z dnia (...) r. została przejęta na cele reformy rolnej na własność państwa na podstawie art. 2 ust. 1e dekretu (...) Komitetu (...) z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. z 1945 r., Nr 3, poz. 13). Następnie niektóre działki wchodzące w skład wskazanej nieruchomości, (tj. o nr (...)), zostały zbyte na rzecz osób trzecich. W dniu 31 marca 2012r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi stwierdził nieważność w/w orzeczenia z dnia (...) r. Z tego też względu powodowie dochodzą odszkodowania oszacowanego wstępnie na kwotę łączną 450.000 zł, (tj. 1/3 z całości wartości nieruchomości, czyli 1.350.000 zł), za grunty, które po bezprawnym przejęciu zostały zbyte przez Skarb Państwa na rzecz osób trzecich i chroni je rękojmią wiary ksiąg wieczystych, ewentualnie doszło do ich zasiedzenia czy też uwłaszczenia, nadto za budynki gospodarskie, które uległy zniszczeniu w wyniku ich przejęcia. W zakresie żądania odsetek wskazali zaś, że domagają się ich od dnia 18 kwietnia 2015 r., albowiem 17 kwietnia 2015 r. odbyło się posiedzenie w przedmiocie zawezwania do próby ugodowej wyznaczone na skutek wniosku z dnia 25 lutego 2015 r. /k. 3-12, 415-423, 526-532/

Pozwany Skarb Państwa – Wojewoda (...) - (...) wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od każdego z powodów na jego rzecz, kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego Prokuraturii Generalnej RP, według norm przepisanych.

Uzasadniając powyższe pozwany podał m. in., że kwestionuje żądania pozwu co do zasady, jak i co do wysokości. W pierwszej kolejności podniósł zarzut wygaśnięcia roszczenia odszkodowawczego powołując się na treść art. 6 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy państwowych, zgodnie z którym w przypadku szkód wyrządzonych do dnia wejścia w życie ustawy (28 listopada 1956 r.) poszkodowani mieli rok czasu na dochodzenie swych roszczeń, które następnie wygasły.

Niezależnie od powyższego podniósł zarzut przedawnienia z uwagi na upływ 3-letniego terminu z art. 160 § 6 k.p.a. uprawniającego do dochodzenia roszczenia. Decyzja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 marca 2012r. o stwierdzeniu nieważności orzeczenia Urzędu Wojewódzkiego (...) D. (...) i R. R. (1), znak (...) z dnia (...) r. uzyskała bowiem przymiot ostateczności w dniu 11 kwietnia 2012 r., natomiast powództwo zostało wniesione dopiero 9 stycznia 2017 r. Odnośnie zaś przerwania biegu przedawnienia pozwany wskazał, że strona powodowa we wniosku o zawezwanie do próby ugodowej nie zgłosiła tożsamego, co obecnie, żądania, co czyni jej wywód w omawianym zakresie chybiony.

Co więcej pozwany wskazał, że w sprawie upłynął także termin przedawnienia z art. 442¹ k.c., albowiem grunty nabyte zostały przez osoby trzecie w okresie 1978 – 2005 oraz w 2011 r., a więc upłynął co do nich termin 10 lat.

Ponadto pozwany podniósł, że strona powodowa nie wykazała szkody, która podlegałaby naprawieniu, nadto nie udowodniła zaistnienia związku przyczynowego pomiędzy jej wystąpieniem a wydaniem decyzji z dnia 31 marca 2012r.. Wedle stanowiska strony pozwanej, stwierdzenie nieważności decyzji z dnia 31 marca 2012r. (uzyskanie prejudykatu), stanowi bowiem wypełnienie tylko jednej z przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa z art. 160 k.p.a., nie przesadza natomiast o istnieniu pozostałych przesłanek odpowiedzialności wynikających z kodeksu cywilnego, tj. szkody oraz normalnego związku przyczynowego między szkodą a wydaną decyzją.

Pozwany zakwestionował także legitymację czynną powodów wskazując, że nie zostało wykazane, iż w skład masy spadkowej wchodziły prawa do nieruchomości, za które wymienieni domagają się odszkodowania.

Z ostrożności procesowej pozwany zakwestionował nadto legitymację bierną Wojewody (...) jako reprezentanta Skarbu Państwa.

Pozwany nie zgodził się także z żądaniem odsetkowym strony powodowej wskazując, że w przypadku zasądzenia roszczenia winno zostać ono orzeczone dopiero od daty wydania wyroku. (k. 392-405)

Na rozprawie w dniu 23 listopada 2018 r. powodowie doprecyzowali, że domagają się odszkodowania za grunty o powierzchni łącznej 42 ha 7 arów, które po bezprawnym przejęciu zostały zbyte przez Skarb Państwa na rzecz osób trzecich i chroni je rękojmią wiary ksiąg wieczystych, ewentualnie doszło do ich zasiedzenia czy też uwłaszczenia. /k. 1015/

Pozwany Skarb Państwa – Wojewoda (...)- (...) podtrzymał dotychczasowe stanowisko wskazując, że grunty te faktycznie zajmują powierzchnię 40 ha 4583 m². / k. 1015/

Postanowieniem z dnia 5 października 2017 r. wezwano do udziału w sprawie w charakterze statio fisci Skarbu Państwa – Wojewodę (...). /k. 515/

Sąd ustalił, co następuje:

A. K. (1) i W. K. (1) byli właścicielami gospodarstwa rolnego (...) o powierzchni łącznej 52,92 ha (w tym co najmniej 16 ha nieużytków rolnych) położonego we wsi S., ówczesny powiat M.. Wymienieni mieli sześcioro dzieci: I. K. (1), H. K. (1), T. K., I. K. (2) (później K.), H. K. (2) (później B.) i A. K. (2).

W 1934 r. zmarła A. K. (1).

W 1940 r. W. K. (1) wraz z dziećmi I. K. (1), H. K. (1), T. K., I. K. (2) i A. K. (2) został zmuszony przez nazistów do opuszczenia gospodarstwa (...). Wymienieni zostali wywiezieni do obozu pracy przymusowej w D..

Obóz pracy przymusowej z rodziny K. przeżyli wyłącznie I. K. (2) i A. K. (2).

A. K. (2) w 1945 r. osiedlił się z powrotem na gospodarstwie rodziców (...).

W trakcie II W. Światowej zniszczeniu uległa dokumentacja dotycząca prawa własności gospodarstwa rolnego (...). Z zaświadczenia Archiwum Państwowego (...) W. Oddział w M. z dnia 18 grudnia 2009 r. wynika, że w aktach zespołu (...) powiatów (...) i (...)” w teczce zatytułowanej „Repertorium ksiąg wieczystych i hipotecznych założonych do 31 sierpnia 1939 r.” z lat 1824-1939, sygn. (...), pod poz. (...) figuruje wpis: nr rejestru szczegółowego (hipoteczny) – 14; rok założenia księgi – (...); wymienienie nieruchomości: S. litera C; nazwisko i imię właściciela: A. K. (2).

A. K. (2) ożenił się następnie z M. K., z którego to związku pochodzą powodowie. Wymienieni pracowali wspólnie na gospodarstwie (...) do 1950 r., kiedy to Urząd Wojewódzki (...) D. (...) i R. R. (1), znak (...), orzeczeniem z dnia (...) r. postanowił o przejęciu nieruchomości ziemskiej o powierzchni 52,92 ha położonej we wsi S., powiat M., stanowiącej własność spadkobierców W. i A. małżonków K. na cele reformy rolnej na własność państwa na podstawie art. 2 ust. 1e dekretu (...) Komitetu (...) z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. z 1945 r., Nr 3, poz. 13).

W uzasadnieniu powyższego orzeczenia wskazano, że nieruchomość ziemska (...) stanowi współwłasność spadkobierców W. i A. małżonków K. i wedle oceny komisji składającej się z czynnika społeczno – politycznego, po oględzinach z dnia 6 września 1949 r., powierzchnia jego użytków rolnych stanowi ponad 50 ha.

W związku z powyższym A. K. (2) wraz z rodziną otrzymali nakaz opuszczenia gospodarstwa.

Z Załącznika A do protokołu przejęcia (...) z dnia 10 maja 1950 r. oraz z protokołu zdawczo – odbiorczego z tego samego dnia wynika, że powierzchnia ogólna nieruchomości wynosiła 52,92 ha, na co składały się grunty orne – 20ha, łąki jednokośne – 1,50 ha, pastwiska – 9 ha, lasy – 4,42 ha, podwórza i budynki – 0,50 ha, drogi i rowy – 1,50 ha oraz

nieużytki rolne – 16 ha. Jednocześnie w Załączniku A wskazano m. in. na zły stan budynków: mieszkalnego, stodoły oraz średni: obory.

Z zaświadczenia Zarządu Gminnego w J. Gminy S. z dnia 22 stycznia 1948 r., (Nr (...)) wynika, że gospodarstwo rolne we wsi B., gm. tut. ma ogólną powierzchnię 52,92 ha, z czego grunty orne to 27 ha, łąki to 3 ha, pastwiska to 3 ha, las 1 ha, nieużytki to 18,92 ha.

/dowód: zaświadczenie Archiwum Państwowego z 18.12.2009 r. k. 195; Załącznik A do protokołu zdawczo – odbiorczego z 10.05.1950 r. k. 213-214; orzeczenie Urzędu Wojewódzkiego (...) D. (...) i R. R. (1), znak (...), z dnia (...) r. k. 216, zaświadczenia z dnia 22.01.1948 r. k. 248; protokół k. 249-250; oświadczenie H. B. k. 425; odpis Rep. Nr (...) k. 424; zeznania C. S. k. 497v-498; zeznania powoda W. K. k. 516v-517/

W dniu 21 marca 2012r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, na wniosek W. K. (1), stwierdził nieważność orzeczenia Urzędu Wojewódzkiego (...) D. (...) i R. R. (1), znak (...)z dnia (...) r. o przejęciu na własność Skarbu Państwa na podstawie art. 2 ust. 1e dekretu (...) Komitetu (...) z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, (Dz. U. z 1945 r., Nr 3, poz. 13), nieruchomości ziemskiej (...) o powierzchni 52,92 ha, położonej we wsi S., powiat M., stanowiącej współwłasność spadkobierców W. i A. K. (1).

W uzasadnieniu wskazano, że łączny rzeczywisty obszar użytków rolnych (...) nie spełniał w rozumieniu § 4 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform R. (1) z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. z 1945 r., Nr 10, poz. 51), wbrew ustaleniom komisji składającej się z czynnika społeczno-politycznego z dnia 6 września 1949 r., kryterium obszarowego, tj. nie przekraczał 100 ha powierzchni ogólnej, ani 50 ha użytków rolnych. Tym samym uznał, że decyzja ta została wydana z rażącym naruszeniem art. 2 ust. 1e dekretu (...) Komitetu (...) z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, (Dz. U. z 1945 r., Nr 3, poz. 13).

Decyzja powyższa uzyskała walor ostateczności w dniu 11 kwietnia 2012 r.

Na skutek wniosku F. B. z dnia 17 września 2012 r. wznowiono postępowanie w sprawie zakończonej decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 marca 2012r. Decyzją z dnia 16 grudnia 2014 r. stwierdzono, że do jej podjęcia doszło z naruszeniem prawa (z uwagi na fakt, iż w postępowaniu nie brał udziału jeden ze spadkobierców W. i A. K. (1)), tym niemniej odstąpiono od jej uchylecia uznając, iż w wyniku wznowienia postępowania mogłaby zapaść wyłącznie decyzja odpowiadająca w swej istocie decyzji dotychczasowej.

/dowód: decyzja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 marca 2012 r. k. 49-51; decyzja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 grudnia 2014 r. k. 52-55; pisma i dokumenty dotyczące postępowania toczącego się przed Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi znak (...)i znak (...) k. 111-338; pismo z dnia 08.12.2016 r. k. 56/

Postanowieniem z dnia 11 września 2013 r. Sądu Rejonowego w O. XI Zamiejskowy Wydział Cywilny z siedzibą w N., sygn. akt (...), zmienionym postanowieniem Sądu Okręgowego w O. z dnia 7 października 2016 r., sygn. akt (...), stwierdzono, że:

- spadek po zmarłej dnia 16 sierpnia 1934 r. A. K. (1), w tym wchodzące w jego skład gospodarstwo rolne, na podstawie ustawy nabyły dzieci: H. K. (1), H. B. (2), I. K. (3), T. K., I. K. (1) i A. K. (2) po 1/6 części spadku każdy z nich, z tym że mężowi spadkodawczyni W. K. (1) przysługiwało dożywotnie użytkowanie 1/7 spadku;

- spadek po zmarłym dnia 31 grudnia 1946 r. W. K. (1) na podstawie ustawy nabyły dzieci: H. B. (2), I. K. (3) i A. K. (2) po 1/3 części każdy z nich,

- spadek po zmarłym dnia 31 grudnia 1946 r. I. K. (1), w tym wchodzące w jego skład gospodarstwo rolne, na podstawie ustawy nabyły rodzeństwo: H. B. (2), I. K. (3) i A. K. (2) po 1/3 części każdy z nich,

- spadek po zmarłym dnia 31 grudnia 1946 r. H. K. (1), w tym wchodzące w jego skład gospodarstwo rolne, na podstawie ustawy nabyło rodzeństwo: H. B. (2), I. K. (3) i A. K. (2) po 1/3 części każdy z nich,

- spadek po zmarłej dnia 31 grudnia 1946 r. T. K., w tym wchodzące w jego skład gospodarstwo rolne, na podstawie ustawy nabyło rodzeństwo: H. B. (2), I. K. (3) i A. K. (2) po 1/3 części każdy z nich,

- spadek po zmarłej dnia 15 grudnia 1993 r. H. B. (2) na podstawie ustawy nabyły dzieci: H. J., S. B., J. T., F. B., M. G., J. S. (1) i Z. B. po 1/7 części każdy z nich.

Aktem poświadczenia dziedziczenia z dnia 29 stycznia 2010., Rep. A Nr (...), poświadczono, że spadek po zmarłym dnia 18 listopada 1990 r. A. K. (2) na podstawie ustawy nabyli żona M. K. w części 5/20 oraz dzieci: W. K. (1), J. K. (1), J. A., A. S. i W. S. (1) po 3/20 części każdy z nich,

Aktem poświadczenia dziedziczenia z dnia 29 stycznia 2010., Rep. A Nr (...), poświadczono, że spadek po zmarłej dnia 27 stycznia 2000 r. M. K. na podstawie ustawy nabyły dzieci: W. K. (1), J. K. (1), J. A., A. S. i W. S. (1) po 1/5 części każdy z nich.

/dowód: postanowienie SR w Olsztynie z dnia 11.09.2013 r. k. 57; postanowienie SO w Olsztynie z dnia 07.10.2016 r. k. 57v-58; akty poświadczenia dziedziczenia z dnia 29.01.2010 r. k. 59-62/

Po przejściu przez Skarb Państwa gospodarstwa rolnego (...) doszło do sprzedaży lub przekazania własności w innej formie prawnej na rzecz fizycznych osób trzecich części gruntów nieruchomości należących do spadkobierców A. i W. K. (1) o łącznej powierzchni co najmniej 42,07 ha.

Na podstawie aktu notarialnego z dnia 14 grudnia 1966r. E. Z. i T. Z. nabyli odpłatnie od Skarbu Państwa zabudowaną nieruchomość stanowiącą działkę nr (...) (**obecnie** (...)), (...) i (...), którą posiadali od dnia 16 października 1960r. W chwili zawierania umowy sprzedaży dla tej nieruchomości nie była prowadzona księga wieczysta. Na podstawie aktu notarialnego z dnia 15 kwietnia 1982r. **E. Z. i T. Z.** nabyli odpłatnie od Skarbu Państwa nieruchomość stanowiącą działkę nr (...). W chwili zawierania umowy sprzedaży dla tej nieruchomości nie była prowadzona księga wieczysta. Na podstawie umowy przekazania gospodarstwa rolnego z dnia 06 kwietnia 1988r. E. Z. i T. Z. przekazali nieodpłatnie A. Z. prawo własności tych nieruchomości.

Na podstawie aktu notarialnego z dnia 09 listopada 1972r. **A. i I. S.** nabyli odpłatnie od Skarbu Państwa prawo własności nieruchomości składającej się z działki numer (...). W chwili zawierania umowy sprzedaży dla nieruchomości była prowadzona księga wieczysta, w której jako właściciel był wpisany Skarb Państwa. Na podstawie umowy przekazania własności i posiadania gospodarstwa rolnego z dnia 15 października 1978r. A. i I. S. przekazali nieodpłatnie własność tej działki W. S. (2).

Na podstawie aktu notarialnego z dnia 09 marca 1983r. **A. i I. M.** nabyli odpłatnie od Skarbu Państwa nieruchomość stanowiącą działkę nr (...). W chwili zawierania umowy sprzedaży dla tej nieruchomości nie była prowadzona księga wieczysta. Następnie działka ta uległa podziałowi na działkę nr (...) i na działkę nr (...). Działka nr (...) została przekazana D. M. na podstawie umowy darowizny z dnia 27 kwietnia 2016r.

Na podstawie aktu notarialnego z dnia 10 maja 1960r. **E. i W. K. (3)** nabyli odpłatnie od Skarbu Państwa nieruchomość stanowiącą działkę nr (...). W chwili zawarcia umowy sprzedaży dla tej nieruchomości nie była prowadzona księga wieczysta. Na podstawie aktu notarialnego z dnia 03 marca 2005r. E. i W. K. (3) przekazali nieodpłatnie J. K. (2) na mocy umowy darowizny prawo własności tej nieruchomości.

Na podstawie aktu notarialnego z dnia 10 maja 1960r. **M. S. (1)** nabył odpłatnie od Skarbu Państwa prawo własności działki o numerze (...). W chwili zawierania umowy sprzedaży dla tej nieruchomości nie była prowadzona księga wieczysta. Na podstawie aktu notarialnego z dnia 12 grudnia 1996r. prawo własności tej nieruchomości w drodze umowy darowizny nabył J. P..

Na podstawie aktu własności ziemi z dnia 20 lutego 1973r. **Z. G.** nabył prawo własności działki nr (...). Na podstawie aktu notarialnego z dnia 03 marca 1987r. prawo własności tej działki nabył J. P..

Na podstawie aktu notarialnego z dnia z dnia 10 listopada 1966r. **F. S.** nabył odpłatnie od Skarbu Państwa prawo własności nieruchomości stanowiącej działki o nr (...). W chwili zawierania umowy sprzedaży dla tej nieruchomości nie była prowadzona księga wieczysta. Na podstawie umowy przekazania własności i posiadania gospodarstwa rolnego z dnia 30 listopada 1978r. F. S. przekazał własność nieruchomości J. S. (2). Na podstawie umowy darowizny z dnia 23 lutego 2011r. prawo własności nieruchomości nabył M. S. (2).

Na podstawie aktu notarialnego z dnia 09 listopada 1966r. **L. i J. M.** nabyli odpłatnie od Skarbu Państwa prawo własności działek o numerach (...), które posiadali od 01 stycznia 1963r. W chwili zawierania umowy sprzedaży dla nieruchomości nie była prowadzona księga wieczysta. Na podstawie aktu notarialnego z dnia 08 grudnia 1995r. prawo własności działek w drodze umowy darowizny nabyli A. i K. S..

Na podstawie aktu własności ziemi z dnia 05 sierpnia 1973r. **R. i K. Z.** nabyli prawo własności działki numer (...).

Na podstawie aktu własności ziemi z dnia 25 lutego 1974r. **A. i I. S.** nabyli własność **części działki numer (...)**. Następnie w drodze umowy przekazania własności i posiadania gospodarstwa rolnego z dnia 15 października 1978r. własność tej nieruchomości nabył W. S. (2).

Na podstawie aktu własności ziemi z dnia 25 lutego 1974r. . **E. M.** nabyła prawo własności działki numer (...). Dla działki tej została założona księga wieczysta. Na podstawie umowy sprzedaży z dnia 08 grudnia 1989r. nieruchomość tę nabył W. S. (3).

Na podstawie umowy przekazania własności i posiadania gospodarstwa rolnego z dnia 29 kwietnia 1982r. własność działki numer (...) nabyli **K. i E. L.**

Na podstawie umowy przekazania gospodarstwa rolnego z dnia 19 czerwca 1985r. własność działki numer (...) nabyli **M. i M. M. (1)**.

Na podstawie aktu własności ziemi z dnia 16 marca 1973r. własność działki numer (...) nabył **M. M. (2)**. Na podstawie umowy darowizny z dnia 13.07.1999r. własność tej nieruchomości nabyli G. B. i B. B..

Nieruchomości należące do spadkobierców A. i W. K. (1), zbyte lub przekazane w innej formie prawnej na rzecz fizycznych osób trzecich, stanowiły na dzień 17 lipca 2008r. następujące działki gruntu:

- 1) działki nr (...) (poprzednio (...), o łącznej powierzchni 17,31 ha, dla których Sąd Rejonowy w N. prowadzi księgę wieczystą (...), właściciel -A. Z.;
- 2) działka nr (...), o powierzchni 1,14 ha, dla której Sąd Rejonowy w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...), właściciel - W. S. (2);
- 3) działka nr (...), o powierzchni 1,13 ha, dla której Sąd Rejonowy w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...), właściciele: A. i I. M.;
- 4) działka nr (...), o powierzchni 1,66 ha, dla której Sąd Rejonowy w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...), właściciel -J. i W. K. (4);
- 5) działka nr (...), o powierzchni 2,35 ha, dla której Sąd Rejonowy w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...), właściciel J. P.;
- 6) działka nr (...), o pow. 2,33 ha, dla której Sąd Rejonowy w N. prowadzi księgę wieczystą nr OLI (...), właściciel J. P.;

7) działki nr (...), o łącznej powierzchni 3,19 ha, dla których Sąd Rejonowy w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...), właściciel J. S. (2);

8) działki nr (...), o łącznej powierzchni 8,27 ha, dla których Sąd Rejonowy w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...), właściciele -A. i K. S.;

9) działka nr (...), o powierzchni 0,08 ha, dla której Sąd Rejonowy w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...), właściciel- R. Z. i K. Z.;

10) część działki nr (...), dla której Sąd Rejonowy w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...), właściciel W. S. (2)

11) działka nr (...), o powierzchni 0,89 ha, dla której Sąd Rejonowy w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...), właściciel W. S. (3)

12) działka numer (...), o powierzchni 0,72 ha, dla której Sąd Rejonowy w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...), właściciele K. i E. L.

13) działka numer (...), o powierzchni 0,58 ha, , dla której Sąd Rejonowy w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...), właściciele M. i M. M. (1)

14) działka numer (...), o powierzchni 0,64 ha, , dla której Sąd Rejonowy w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...), właściciele G. i B. B..

Niektóre z wymienionych nieruchomości – działek, w stosunku do pierwotnego oznaczenia, podlegały zmianom numeracji i dalszym podziałom oraz dalszym zmianom prawa własności. Pierwotna działka nr (...) to działka numer (...), działka numer (...) to działka numer (...), działka numer (...) to obecnie również działka numer (...), działka numer (...) to działka numer (...), działka numer (...) to działki numer (...), działka numer (...) to obecnie również działka numer (...), część działki numer (...) to obecnie działka numer (...), działka numer (...) to działki numer (...), działka numer (...) to działka numer (...), działka numer (...) to obecnie również działka numer (...), działki numer (...) to obecnie również działki numer (...).

Łączna wartość wyżej wskazanych nieruchomości gruntowych o powierzchni 42,07 ha według stanu na dzień wydania spornej decyzji z dnia (...), a według cen obecnie obowiązujących, wynosi 1.267.660 zł.

Natomiast pozostałe działki wchodzące w skład tego majątku należą do Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego.

(dowód: pismo z dnia 17 lipca 2008r. k. 45-48,k. 442-447, mapa ewidencyjna z 2017 k. 110; opinia główna i uzupełniająca biegłego z zakresu szacowania nieruchomościami z załącznikami k. 563-621; k. 820-821; 857-858; pismo Dyrektora Wydziału Infrastruktury i Geodezji z dnia 30.05.2008 r. k. 435, wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z załącznikami z dnia 08.05.2008r. k. 436-439; odpowiedź Starosty Powiatowego w N. z załącznikami k. 442-448, 440-441; dokumentacja administracyjna k. 481-496; akty notarialne: k. 462- 467, k. 469-474, k. 476-479, k. 491-492, k. 494-495, 685-686, k. 708- 709, k. 718-719, k. 723-724, k. 734-736, 741-742, k. 751-752, k. 760-762, k. 764-765, k. 767-768, k. 789, k. 794, k. 804-805, k. 807-808, k. 810-811, umowa przekazania własności i posiadania gospodarstwa rolnego k. 468, k. 493, k. 747, k. 797, k. 798, akt własności ziemi k. 475,k. 480, k. 488, k. 489-490, k. 496, k. 675-676, 682, k. 700, dokumenty z ksiąg wieczystych k. 670-815; wydruki ksiąg wieczystych k. 65- 109, k. 879-1014/

Wnioskiem z dnia 23 lutego 2015 r. nadanym w Urzędzie Pocztowym w dniu 24 lutego 2015 r., powodowie zawezwali pozwanego do próby ugodowej mającej na celu uzyskanie odszkodowania za nieruchomości bezprawnie odebrane W. i A. K. (1) na podstawie orzeczenia Urzędu Wojewódzkiego (...) D. (...) i R. R. (1), znak (...)z dnia (...) r. o przejściu na własność Skarbu Państwa na podstawie art. 2 ust. 1e dekretu (...) Komitetu (...) z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, (Dz. U. z 1945 r., Nr 3, poz. 13), którego nieważność stwierdził w dniu 21 marca 2012r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, przy czym odszkodowanie miało dotyczyć nieruchomości, które po bezprawnym

przejęciu zostały zbyte przez Skarb Państwa na rzecz osób trzecich i chroni je rękojmią wiary ksiąg wieczystych, poprzez zapłatę na rzecz każdego z pięciorga powodów kwot po 231.428,57 zł odszkodowania za grunty i po 34.285,71 zł odszkodowania za budynki.

Pozwany nie wyraził zgody na zawarcie ugody.

(dowód: z akt (...): zawiązanie do próby ugodowej k. 2-6; odpowiedź k. 46)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie co do kwoty po 84.510,66 zł na rzecz każdego z powodów, tj. W. K. (1), A. S., W. S. (1), J. K. (1) i J. A..

Na wstępie, mając na uwadze stanowisko strony powodowej, która domaga się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa - Wojewody (...)- (...) odszkodowania za wyrządzoną szkodę na skutek wydania przez Urząd Wojewódzki (...) orzeczenia znak (...)-z dnia (...) r. w zakresie dotyczącym nieruchomości bezprawnie odebranych W. i A. K. (1) i przejętych na własność Skarbu Państwa, które aktualnie nie stanowią już jego własności, ani własności jednostek samorządu terytorialnego, za całkowicie chybione uznać wypadało zapatrywanie pozwanego odnośnie błędnego oznaczenia w pozwie strony pozwanej.

Zaznaczyć wypada, że kwestia legitymacji w zakresie zobowiązań i wierzytelności rad narodowych i terenowych organów administracji stopnia podstawowego, w tym roszczeń odszkodowawczych będących wynikiem decyzji administracyjnej uznanej następnie za nieważną lub wydanej z naruszeniem prawa, została uregulowana w treści art. 36 Przepisów wprowadzających ustawę o samorządzie (Dz. U. z 1990 r., Nr 32, poz. 191). Przepis art. 36 ust. 3 pkt 3 Przepisów wprowadzających ustawę o samorządzie stanowi, że Skarb Państwa przejmuje zobowiązania i wierzytelności rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej stopnia podstawowego i stopnia wojewódzkiego wynikające z prawomocnych orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych wydanych przed dniem 27 maja 1990 r. oraz zobowiązania i wierzytelności powstałe w związku z wykonaniem tych orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych.

W ocenie Sądu omawiany przepis jest podstawą przejęcia przez Skarb Państwa odpowiedzialności za wydanie przed 27 maja 1990 r. wadliwych rozstrzygnięć w postaci decyzji i orzeczeń, przy czym odpowiedzialność Skarbu Państwa jest niezależna od daty, w której nastąpiło stwierdzenie ich wadliwości.

W konsekwencji w przedmiotowej sprawie o naprawienie szkody wynikłej z orzeczenia wydanego przed 27 maja 1990 r., które okazało się wadliwe, także - gdy stwierdzenie jej nieważności lub stwierdzenie, że została wydana z naruszeniem prawa nastąpiło po 26 maja 1990 r. - biernie legitymowanym pozostaje Skarb Państwa (zob.: uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 99/06, OSNC 2007/6/79; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2007r.; V CSK 425/06, Lex nr 277245; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2008 r., I CSK 281/06, Lex nr 420921; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2010 r., II CSK 519/09, Lex nr 570132; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 stycznia 2013 r., VI ACa 964/11, Lex nr 1344325).

Wobec powyższego uznać należało, że odpowiedzialność odszkodowawczą w realiach niniejszej sprawy może ponosić tylko i wyłącznie Skarb Państwa, przy czym jednostką organizacyjną, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie jest w ocenie Sądu Wojewoda (...). Zgodnie bowiem z przepisem art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej (Dz. U. z 2000 r. Nr 12, poz. 136 ze zm.) - stanowiącym wyjątek od reguły wynikającej z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami - w postępowaniach administracyjnych i sądowych, w których stroną jest Skarb Państwa, wynikających z działalności państwowych jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej, które przed dniem 1 stycznia 1999 r. uzyskały osobowość prawną lub zostały zlikwidowane albo z dniem 1 stycznia 1999 r. zostały przejęte przez jednostkę samorządu terytorialnego, Skarb Państwa reprezentuje wojewoda właściwy ze względu na siedzibę jednostki.

Przechodząc do meritum wskazać należy, że podstawą czynionych w sprawie ustaleń faktycznych stały się niekwestionowane przez strony dokumenty załączone do akt, pismo Starostwa Powiatowego w N. z dnia 17 lipca 2008r., oraz opinie pisemne: główna oraz uzupełniająca biegłej z zakresu szacowania nieruchomości, które miały zasadnicze znaczenie dla ustalenia granic spornego majątku, jak też określenia szacunkowej wartości nieruchomości, z którymi strona powodowa wiąże dochodzone roszczenie, a tym samym dla ustalenia wysokości należnego powodowi odszkodowania. Dodatkowo Sąd dopuścił dowód z zeznań świadka C. S. i powoda W. K., przy czym brak było podstaw do odmowy im wiarygodności, albowiem cechowały się one jasnością i pozostawały zgodne z danymi wynikającymi z załączonej dokumentacji.

W przedmiotowej sprawie podstawę faktyczną dochodzonego pozwem odszkodowania stanowi pozbawienie następców prawnych W. i A. małżonków K. własności nieruchomości w postaci gospodarstwa rolnego, przy czym żądania pozwu ograniczone zostały jedynie do tych gruntów, które po odebraniu ich przez Skarb Państwa zostały zbyte na rzecz osób trzecich, oraz do budynków, których zostali pozbawieni. Zauważyć przy tym należy, że strona powodowa dochodziła odszkodowania za bezprawne przejęcie przez Skarb Państwa nieruchomości o powierzchni 42 ha 7 arów (k. 1015), które zostały bezpowrotnie utracone z uwagi na rękojmię wiary publicznej ksiąg wieczystych chroniącą nowych nabywców oraz zasiedzenie czy też uwłaszczenie tych nieruchomości.

W ocenie Sądu oczywistym jest, że powyższe nastąpiło wskutek działań Skarbu Państwa, których wyrazem, stanowiącym przyczynę dalszych czynności rozporządzających, było orzeczenie Urzędu Wojewódzkiego (...) D. (...) i R. R. (1), znak (...)z dnia (...) r. o przejściu na własność Skarbu Państwa na podstawie art. 2 ust. 1e dekretu (...) Komitetu (...) z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, (Dz. U. z 1945 r., Nr 3, poz. 13). Przedmiotowe rozstrzygnięcie było zasadniczym źródłem szkody, tj. zdarzeniem wyrządzającym szkodę, albowiem na skutek jego wydania doszło do pozbawienia poprzedników prawnych powodów prawa własności spornych nieruchomości i umożliwiło dalsze rozporządzenie tymi nieruchomościami. Bezspornym jest przy tym, że przedmiotowe orzeczenie zostało wydane niezgodnie z prawem co niewątpliwie wynika z uzasadnienia decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 marca 2012 r. Nie budzi zatem wątpliwości także, iż przedmiotowa nieruchomość nie mogła być objęta powołanym aktem prawnym, gdyż łączny rzeczywisty obszar użytków rolnych (...) nie przekraczał 100 ha powierzchni ogólnej, ani 50 ha użytków rolnych. Powyższe wynika z protokołu w sprawie przejścia na cele reformy rolnej i protokołu zdawczo –odbiorczego z dnia 10 maja 1950r. oraz z zaświadczenia Zarządu Gminnego w J. Gminy S. z dnia 22 stycznia 1948r.

Podkreślenia wymaga w tym miejscu, że w postępowaniu cywilnym sąd jest związany ostateczną decyzją administracyjną i to niezależnie od jej deklaracyjnego, czy konstytutywnego, charakteru oraz od charakteru sprawy, w której została wydana. Oznacza to, że sąd cywilny jest obowiązany uwzględnić stan prawny wynikający z osnowy ostatecznej decyzji. Sąd w postępowaniu cywilnym nie jest zatem uprawniony do kwestionowania decyzji, w szczególności pod względem jej merytorycznej zasadności i jest nią związany także wówczas, gdy w ocenie sądu jest wadliwa (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 listopada 2004r., sygn. akt V CK 251/04, niepubl.; z dnia 7 lipca 2005 r., sygn. akt IV CK 12/05, niepubl.; z dnia 11 grudnia 2008 r., sygn. akt IV CSKL 302/08, LEX nr 477574, uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego: z dnia 8 lutego 1971 r., sygn. akt III CZP 74/70, OSNCP 1971, nr 7-8, poz. 121; z dnia 18 listopada 1982 r., sygn. akt III CZP 26/82, OSNCP 1983, nr 5-6, poz. 64; i z dnia 9 października 2007 r., sygn. akt III CZP 46/07, OSNC 2008, nr 3, poz. 30; oraz uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 21 listopada 1980r., sygn. akt III CZP 43/80, OSNCP 1981, nr 8, poz. 142; z dnia 21 października 1983 r., sygn. akt III CZP 48/83, OSNCP 1984, nr 5, poz. 71; i z dnia 30 grudnia 1992 r., sygn. akt III CZP 157/92, OSNCP 1993, nr 5, poz. 84).

W tym kontekście należy stwierdzić, że orzeczenie Urzędu Wojewódzkiego (...), znak (...)z dnia (...) r., pomimo swej nieważności, pozostawało w obrocie prawnym i zachowało moc wiążącą aż do 2012 r., czyli do czasu stwierdzenia jej nieważności we właściwym postępowaniu. Co więcej, decyzja ta legitymowała Skarb Państwa jako właściciela spornej nieruchomości do swobodnego o niej decydowania, w tym do zbywania jej na rzecz osób trzecich. Decyzja została wydana przez organ państwowy w imieniu państwa polskiego i wywołała skutki prawne w zakresie przejścia własności nieruchomości, pozbawiające tego prawa poprzedników prawnych powodów. W takiej sytuacji nie można uznać, że

pomimo stwierdzenia nieważności tej decyzji była ona aktem nieistniejącym, a sąd powszechny powinien odmówić respektowania stwierdzonego tą decyzją stanu prawnego.

W tym miejscu podkreślenia wymaga, że wprawdzie przepis art. 160 k.p.a. utracił co do zasady moc obowiązującą (został uchylony z dniem 1 września 2004 r. przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw - Dz. U. z 2004 r., Nr 162, poz. 1692) i obecnie do roszczeń odszkodowawczych związanych z wykonywaniem władzy publicznej stosuje się przepisy kodeksu cywilnego od art. 417 k.c. do art. 417² k.c., to jednak stosuje się go nadal do oceny niektórych zdarzeń prawnych. A mianowicie, jak wskazuje Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu z dnia 31 marca 2011 r. (sygn. akt III CZP 112/10, LEX 751460), do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. Powyższa uchwała – zgodnie z treścią art. 61 § 6 ustawy o Sądzie Najwyższym – z chwilą jej podjęcia uzyskała moc zasady prawnej. Podobne stanowisko Sąd Najwyższy zajął m. in. w uchwale z dnia 6 listopada 2008 r. (III CZP 101/08, OSNC 2009/4/57), w wyroku z dnia 12 października 2011 r. (II CSK 34/11, Lex nr 1027163).

Zgodnie zatem z art. 160 § 1 k.p.a. stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. Z mocy § 2 art. 160 k.p.a. do odszkodowania stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego, z wyłączeniem art. 418 tego kodeksu. Zgodnie z § 3 tegoż artykułu odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał decyzję z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a., chyba że winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie ponosi inna strona postępowania dotyczącego tej decyzji; w tym ostatnim przypadku roszczenie o odszkodowanie służy w stosunku do strony winnej powstania tych okoliczności. Po myśli § 6 tego artykułu, roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a.

W tym kontekście za całkowicie chybiony uznać należy zgłoszony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia roszczenia powodów z uwagi na upływ terminu z art. 442¹ k.c. Orzeczenie z dnia (...) r., na podstawie którego doszło do przejęcia własności spornych nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa, zostało uznane za nieważne, co zostało potwierdzone dopiero w 2012 r. przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Nie ulega przy tym wątpliwości, że to ostateczna decyzja nadzorcza, stwierdzająca nieważność lub niezgodność z prawem decyzji nacjonalizacyjnej, stwarza możliwość dochodzenia od Skarbu Państwa roszczeń odszkodowawczych. Tak więc dopiero decyzja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi otworzyła powodom drogę do poszukiwania odszkodowania za szkodę wynikłą z decyzji z 1950r. Szkada została wyrządzona powodom decyzją administracyjną Urzędu Wojewódzkiego (...) z dnia (...) r., a więc decyzją wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność i wydanie z naruszeniem prawa stwierdzono po tym dniu na podstawie decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 21 marca 2012r. Ostateczna stała się zaś 11 kwietnia 2012 r. Powyższe oznacza, że do przedawnienia roszczenia o odszkodowanie doszłoby najwcześniej z dniem 11 kwietnia 2015 r.

Tym niemniej termin ten został skutecznie przerwany. Mianowicie w dacie 24 lutego 2015 r. powodowie wystąpili do Sądu z wnioskiem o zawezwanie strony pozwanej do próby ugodowej. Nie sposób przy tym zgodzić się z twierdzeniem, że wymienieni nie sprecyzowali swych żądań na tyle, aby możliwe było powiązanie ich z dochodzonymi na kanwie niniejszego procesu. W zawezwaniu wskazali, iż żądają od pozwanego zapłaty na ich rzecz kwot po 265.714,28 zł tytułem odszkodowania za nieruchomości bezprawnie odebrane W. i A. K. (1) na podstawie orzeczenia Urzędu Wojewódzkiego (...) D. (...) i R. R. (1), znak (...)z dnia (...) r. o przejęciu na własność Skarbu Państwa na podstawie art. 2 ust. 1e dekretu (...) Komitetu (...) z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, (Dz. U. z 1945 r., Nr 3, poz. 13), którego nieważność stwierdził w dniu 21 marca 2012r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, które nie stanowią własności Skarbu Państwa. Kwoty podane w zawezwaniu przekraczały odpowiednie kwoty zawarte w

pozwie w odniesieniu do odszkodowania, zatem doszło w omawianym przypadku do przerwania biegu przedawnienia roszczenia.

Mając powyższe na względzie nie można mieć wątpliwości co do tego, że wnosząc pozew w dniu 9 stycznia 2017 r. (k. 339), powodowie uczynili to przed upływem 3-letniego terminu przedawnienia.

Uwzględniając powyższe rozważania odnieść wypada się do stanowiska strony pozwanej, która podniosła zarzut wygaśnięcia roszczeń odszkodowawczych powodów z uwagi na treść art. 6 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy państwowych (Dz. U. z 1956 r., Nr 54, poz. 243), zgodnie z którym wynagrodzenie szkody wyrządzonej przed dniem wejścia w życie tej ustawy poszkodowany może dochodzić od Państwa nie później niż w ciągu roku od dnia wejścia jej w życie, tj. dnia 28 listopada 1956 r. W ocenie pozwanego, właśnie przepisy wyżej opisanej ustawy powinny być podstawą prawną rozstrzygnięcia sprawy.

Na temat możliwości stosowania wyżej wskazanego przepisu w kontekście roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przez funkcjonariuszy państwowych, o których mowa w art. 160 § 1 i n. k.p.a., kilkakrotnie wypowiedział się Sąd Najwyższy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2011 r., I CSK 576/09, Lex nr 1050451; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2008 r., I CSK 450/07, Lex nr 393893). W ocenie Sądu Najwyższego, art. 6 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r., mimo że nie utracił mocy obowiązywania, nie znajduje zastosowania do oceny roszczeń, o których mowa w art. 160 § 1 k.p.a. Wspomniany przepis art. 160 k.p.a. stanowi wyłączną podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa za czyn niedozwolony, polegający na wydaniu decyzji administracyjnej, która następnie uznana została za niezgodną z prawem, w związku z czym jest to przepis o charakterze *lex specialis*, także w stosunku do omawianego art. 6 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. Wobec powyższego podniesiony przez stronę pozwaną zarzut wygaśnięcia roszczenia, nie mógł zostać podzielony przez Sąd w sposób skutkujący oddaleniem powództwa.

Niezależnie od powyższego podkreślenia wymaga, że w każdym przypadku, zarówno na gruncie art. 160 k.p.a., jak i na podstawie aktualnie obowiązującego art. 417⁽¹⁾ § 2 k.c., warunkiem stwierdzenia podstaw odszkodowawczych było istnienie decyzji nadzorczej, która stwierdziłaby wydanie decyzji stanowiącej źródło szkody z naruszeniem przepisów prawa. W niniejszej sprawie poza sporem było, że na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 marca 2012 r. stwierdzono nieważność orzeczenia Urzędu Wojewódzkiego (...), znak (...) z dnia (...) r. dotyczącego przejęcia nieruchomości stanowiących własność W. i A. małżonków K., tj. gospodarstwo (...). Tak więc jedna z przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa w postaci wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. oraz stwierdzenia jej nieważności, stanowiąca *de facto* prejudykat rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie, została spełniona. Nieruchomość poprzedników prawnych powodów nie mogła być objęta dekretem PKWN albowiem nie spełniała wymienionych w nim przesłanek. Wobec powyższego dalsza część rozważań będzie dotyczyła kwestii, czy po stronie następców prawnych W. i A. małżonków K. wystąpiła szkoda wskutek wydania orzeczenia z dnia (...) r. i ewentualnie jaka jest wysokość tej szkody.

Pozwany stał na stanowisku, że powodowie nie wykazali powstania wszystkich przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa, a mianowicie szkody oraz związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy szkodą a zdarzeniem je wywołującym. Dodatkowo strona pozwana wywodziła o braku legitymacji czynnej powodów.

Odnosząc się zatem do kwestii rzekomego braku czynnej legitymacji powodów do występowania w przedmiotowej sprawie, którą strona pozwana ujęła jako brak wykazania przez powodów, że w skład masy spadkowej po W. i A. K. (1) wchodziły prawa do własności nieruchomości, za które domagają się odszkodowania wskazać wypada, że spór między stronami ogranicza się tylko do nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa (...) należących do małżonków W. i A. K. (1), które zostały zbyte na rzecz fizycznych osób trzecich. Okoliczność, że sporne nieruchomości stanowiły własność wyżej wymienionych została ustalona przez Skarb Państwa w czasie postępowania zakończonego wydaniem wadliwej decyzji z 1950 r. Okoliczności tej nie przeczą przy tym twierdzenia odnośnie braku potwierdzenia prawa własności W. i A. K. (1) w materiałach źródłowych (np. wypisach z ksiąg wieczystych). Powodowie ponad wszelką wątpliwość wykazali bowiem, że wynika ona z faktu zniszczenia ich, bądź zaginięcia, podczas działań II Wojny Światowej. W decyzji administracyjnej będącej źródłem szkody wprost wskazano, że nieruchomości były

własnością spadkobierców W. i A. K. (1). Okoliczność ta nie była kwestionowana również w decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 marca 2012r. Znajduje ona potwierdzenie w zeznaniach C. S. (2) i powoda W. K. (1) czy chociażby zaświadczeniu Urzędu Gminy w J. z dnia 22 stycznia 1948r., w którym co prawda mowa jest o posiadaniu gospodarstwa rolnego, brak jest jednakże podstaw do uznania, że nie wynikało ono z faktu współwłasności nieruchomości.

Ponadto nie budzi wątpliwości – zostało to wykazane stosownymi dokumentami w postaci orzeczeń sądowych oraz aktów poświadczenia dziedziczenia - że spadek zarówno po A. K. (1) (zmarłej w 1934 r.), jak i W. K. (1) (zmarłym w 1946 r.) oraz ich spadkobiercach, nabyli ostatecznie powodowie po 1/15 każdy z nich. W tej natomiast sytuacji oczywistym jest, że posiadają oni legitymację czynną do występowania w przedmiotowej sprawie.

Na tle niniejszej sprawy nie można także przyjąć za pozwanym Skarbem Państwa, że następcy prawni W. i A. K. (1) nie ponieśli szkody w następstwie wydania i wykonania decyzji z dnia (...) r., albowiem decyzja stwierdzająca jej nieważność przywróciła z mocą wsteczną własność nieruchomości podmiotowi dotkniętemu nacjonalizacją. Analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie może abstrahować od faktu, że przedmiotem pozwu objęte jest wyłącznie żądania uiszczenia odszkodowania za nieruchomości, które zostały najpierw przejęte na własność Skarbu Państwa, a następnie rozdysponowane na rzecz osób trzecich, obecnie ujawnionych w treści księgi wieczystej jako właściciele tych nieruchomości. W ocenie Sądu w chwili obecnej powodowie nie mogliby odzyskać własności nieruchomości objętych pozwem. Część z nich chroniona jest bowiem rękojmią wiary publicznej ksiąg wieczystych. Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 06 lipca 1982r. o księgach wieczystych i hipotece w razie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym treść księgi rozstrzyga na korzyść tego, kto przez czynność prawną z osobą uprawnioną według treści księgi nabył własność lub inne prawo rzeczowe. W myśl natomiast art. 6 ustęp 1 powołanej ustawy rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych nie chroni rozporządzeń nieodpłatnych albo dokonanych na rzecz nabywcy działającego w złej wierze. Na podstawie powołanych przepisów powodowie nie mogliby odzyskać zatem własności tych części nieruchomości, co do których w momencie sprzedaży na rzecz osób trzecich, jako właściciel był ujawniony Skarb Państwa. Własność pozostałych nieruchomości, które zostały zbyte przez Skarb Państwa nieodpłatnie czy też nie mając urządzonej księgi wieczystej, nabyta została zdaniem Sądu, biorąc pod uwagę w jakich datach nastąpiło przeniesienie posiadania-przez ich nabywców lub ich następców prawnych, w drodze zasiedzenia czy też w drodze ustawy o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych. Nabywców nieruchomości trzeba by było uznać za nabywców w dobrej wierze albowiem nabywali oni nieruchomości od Skarbu Państwa uprawnionego na podstawie decyzji administracyjnej z dnia 14 lutego 1950r. Trudno wymagać od nich aby zdawali sobie sprawę, że państwo działa bezprawnie, tym bardziej, że wymieniona decyzja pozostawała w obrocie prawnym do 2012r.. Zgodnie z art. 1 ustęp 1 i 2 ustawy z dnia 26 października 1971r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych nieruchomości wchodzące w skład gospodarstw rolnych i znajdujące się w dniu wejścia w życie ustawy (tj. 4 listopada 1971r.) w samoistnym posiadaniu rolników stają się z mocy samego prawa własnością tych rolników, jeżeli oni sami lub ich poprzednicy objęli te nieruchomości w posiadanie na podstawie zawartej bez prawem przewidzianej formy umowy sprzedaży, zamiany, darowizny, umowy o dożywocie lub innej umowy o przeniesienie własności, o zniesienie współwłasności albo umowy o dział spadku. Rolnicy, którzy do dnia wejścia w życie tej ustawy posiadają nieruchomości jako samoistni posiadacze nieprzerwanie od lat pięciu, stają się z mocy samego prawa właścicielami tych nieruchomości, choćby nie zachodziły warunki określone w ustępie 1. Jeżeli jednak uzyskali posiadanie w złej wierze, nabycie własności następuje tylko wtedy, gdy posiadanie trwało co najmniej przez lat dziesięć. Zgodnie z art. 172 kc posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywa własność, jeśli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny, chyba, że uzyskał posiadanie w złej wierze (zasiedzenie). Po upływie lat trzydziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w złej wierze. Do przypadków zasiedzenia, które nastąpiło przed 1 października 1990r., będą miały zastosowanie natomiast 10 letni termin zasiedzenia w dobrej wierze i 20 letni termin zasiedzenia w złej wierze. Sąd w całości przychylił się do argumentacji wyrażonej przez powodów w piśmie procesowym z dnia 19.10.2017r. (k. 526-532). Argumenty wskazujące, na uwłaszczenie czy też zasiedzenie pozostałych nieruchomości (nie objętych rękojmią wiary publicznej ksiąg wieczystych) objętych pozwem nie zostały podważone przez stronę pozwaną. Wskazać trzeba, że do części nieruchomości wydane zostały akty własności ziemi na podstawie ustawy z 26 .10.1971r. (działka numer (...)).

Argumenty pozwanego mogłyby okazać się słuszne jedynie w stosunku do tych gruntów, które nadal pozostają we własności Skarbu Państwa, albowiem po stwierdzeniu nieważności decyzji z dnia (...) r. powodowie odzyskaliby utracone mienie „w naturze”. Niemniej, jak już wielokrotnie podkreślano, żądania pozwu ograniczają się wyłącznie do tych gruntów, które stały się własnością osób trzecich oraz które chroni rękojmią wiary publicznej ksiąg wieczystych bądź zostały uwłaszczone bądź zasiedziane. Wobec powyższego zarzuty strony pozwanej nie mogły mieć znaczenia z punktu widzenia ostatecznego wyniku sprawy.

Podobnie ocenić należało zarzut pozwanego, jakoby brak było związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy wskazaną przez powodów szkodą a decyzją, na skutek której doszło do wyzucia poprzedników prawnych powodów z prawa własności, tj. decyzją z dnia (...) r. Oczywiście jest przy tym, że zdarzeniem wywołującym szkodę było wydanie przez Urząd Wojewódzki (...) z dnia (...) r. orzeczenia o przejęciu gospodarstwa (...), gdyż wspomniany związek przyczynowy odnosi się do relacji istniejących między szkodą, a rozstrzygnięciem administracyjnym, na podstawie którego wymienieni zostali pozbawieni prawa własności nieruchomości.

Zdaniem Sądu opisane orzeczenie z 1950 r. pozostaje w związku przyczynowym ze szkodą ujmowaną jako utrata własności nieruchomości. Pierwotnym bowiem wyrazem (przejawem) materialnym działań pozwanego, stanowiącym asumpt do dalszych czynności rozporządzających dotyczących nieruchomości objętych pozwem, było to właśnie orzeczenie. Dalsze czynności funkcjonariuszy pozwanego były jedynie następstwem wydanego rozstrzygnięcia. Słusznie zatem powodowie wiążą odpowiedzialność pozwanego z jego wydaniem. Ponieważ rozstrzygnięcie to zostało wydane niezgodnie z prawem, a co więcej – z rażącym naruszeniem prawa – niewątpliwie należy je uznać za pozostające w związku przyczynowym ze szkodą ujmowaną jako utrata własności nieruchomości. W konsekwencji tego uznania stwierdzić trzeba, że powodowie wykazali wszystkie przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego Skarbu Państwa, a jednocześnie nie doszło do przedawnienia dochodzonego roszczenia.

W tej zaś sytuacji należy rozważyć wysokość należnego im odszkodowania. Zdaniem Sądu wysokość szkody poniesionej przez powodów, rozumianej jako pozbawienie prawa własności nieruchomości (bezpowrotnie utraconych), odpowiada szacunkowej wartości rynkowej tych nieruchomości obliczonej według stanu na dzień (...) r., to jest na dzień wydania orzeczenia stanowiącego źródło szkody, zaś według cen nieruchomości z chwili obecnej, to jest właściwych na moment orzekania o tym odszkodowaniu. Powyższy sposób wyliczenia odszkodowania znajduje uzasadnienie w treści przepisów art. 363 § 1 i 2 k.c., do których odsyła art. 160 § 2 k.p.a. Wysokość odszkodowania winna wyrównywać różnicę pomiędzy obecnym stanem majątkowym poszkodowanych (powodów) a tym stanem, jaki by istniał, gdyby nie nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę, tj. gdyby nie doszło do bezprawnego pozbawienia poprzedników prawnych powodów własności nieruchomości wskutek wydania decyzji w warunkach nieważności lub rażącego naruszenia prawa (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 11 stycznia 2013 r., sygn. akt I ACA 350/12, LEX nr 1271990).

W tym celu dopuszczono dowód z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego uprawnionego do wyceny nieruchomości. Zdaniem Sądu pozyskana w sprawie opinia biegłej E. J. – główna oraz uzupełniająca – może stanowić podstawę ustalenia wysokości należnego powodom odszkodowania za utracone nieruchomości, jak też w zakresie ustalenia aktualnej wielkości tychże nieruchomości. Podkreślenia wymaga, że opinia ta została sporządzona na podstawie szerokiej analizy stanu nieruchomości w oparciu zarówno o dokumentację z akt sprawy oraz materiały archiwalne, udostępnione przez strony i pozyskane przez biegłą (w ramach określania stanu odniesienia), a niezbędne w celu ustalenia stanu nieruchomości na datę jej wyceny.

Biegła ustalając obszar nieruchomości, która ma podlegać oszacowaniu, uwzględniła w swojej opinii wyłącznie nieruchomości, które nie stanowiły własności Skarbu Państwa ani jednostek samorządu terytorialnego, kierując się w tym zakresie ustaleniami Starostwa Powiatowego w S. wykonanymi na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jak też archiwalnymi pierworysami map i granicami obecnych map ewidencyjnych. Na tej podstawie przyjęła, że powierzchnia przedmiotu wyceny wynosi aktualnie 42,07 ha. Tę wielkość należy przyjąć do określenia powierzchni przejętych nieruchomości albowiem wartość nieruchomości winna być określona z uwzględnieniem ich stanu (a więc i powierzchni) z daty przejścia oraz cen aktualnych. Różnica 0, (...) (na k. 858 w pozycji 40,4583 jest pomyłka-

winno być 41,45 ha) powierzchni działek wg starych rejestrów i powierzchni działek wg nowych rejestrów (po wielu podziałach, prostowaniu granic, regulacji rowów, zmianie metod pomiarowych) jest w ocenie Sądu , podobnie jak i biegłej, w pełni dopuszczalna i akceptowalna . Odnosząc się przy tym do określenia powierzchni działek o nr (...) biegła uznała, że były one w całości objęte orzeczeniem z 1950 r., za czym przemawia ustalenie, iż obecnie mają one tożsamy kształt i powierzchnię co na pierworysie mapy ewidencyjnej z 1956 r. i to ustalenie biegłej Sąd również podzielił.

W zakresie określenia wartości nieruchomości według stanu na datę jej utraty przez poprzedników prawnych powodów biegła odniosła się natomiast, zgodnie z zaleceniem Sądu, do cen aktualnych na datę opiniowania, w tym celu uwzględniając dane dotyczące transakcji dotyczących nieruchomości możliwie zbliżonych do spornej nieruchomości. Wnioski omawianych opinii zostały szeroko i przekonująco umotywowane, a nadto wyjaśnione i uzupełnione w związku ze zgłoszeniem zarzutów przez stronę pozwaną i powodową. Biegła wyjaśniła, skąd wynikają przyjęte przez nią założenia i współczynniki, odniosła się do położenia nieruchomości, i innych istotnych czynników, uwzględniając przy tym właściwą do wyceny metodę. Łączna wartość działek wraz z zabudowaniami wedle według stanu na dzień wydania spornej decyzji z dnia 14 lutego 1950r., a wedle cen obecnie obowiązujących, wyniosła przy tym wedle biegłej 1.267.660 zł. Zabudowania natomiast- z uwagi na brak dostatecznych danych- nie mogły być wycenione.

Uznając opinię biegłej za rzetelną i profesjonalną, Sąd nie stwierdził podstaw do jej kwestionowania.

Biorąc powyższe pod uwagę, na podstawie powołanych przepisów , Sąd zasądził na rzecz każdego z powodów kwotę po 84.510,66 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 7 grudnia 2018 r. do dnia zapłaty, o czym orzeczono w punkcie I wyroku, a w pozostałym zakresie powództwo oddalił. (punkt II wyroku).

Odsetki od zasądzonej kwoty Sąd zasądził od dnia wydania wyroku tj. od dnia 07.12.2018r. uznając, że dopiero od tego dnia pozwany pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia. Zgodnie z art. 363 § 2 kc jeżeli naprawienie szkody ma nastąpić w pieniądzu, wysokość odszkodowania powinna być ustalona według cen z daty ustalenia odszkodowania, chyba że szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili . W niniejszej sprawie wartość nieruchomości które utracili poprzednicy prawni powodów ustalona została według cen aktualnych na dzień wyrokowania a zatem zasądzenie odsetek od daty poprzedzającej ten dzień doprowadziło by do podwójnego niejako zrekompensowania powodom ich szkody (vide np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 19.11.2015r. (...)) .

O kosztach procesu orzeczono po myśli art. 100 kpc. Powodowie wygrali niniejsze postępowanie w 93,9%. Ponieśli oni następujące koszty procesu: koszty wynagrodzenia pełnomocnika profesjonalnego wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa (po 5.417zł od każdego współuczestnika), uiszczono w całości lub części opłaty od pozwu (W. K. (1) - 4.500 zł, A. S. – 1.500 zł, J. K. (1) - 4.500 zł, J. A. – 1.500 zł) oraz wpłacone zaliczki na opinię biegłej (po 1500 zł). Ostatecznie W. K. (1) poniósł koszty procesu w wysokości 11417,00 zł i przysługuje mu zwrot 10720,56 zł (93,9%). A. S. poniosła koszty procesu w wysokości 8417,00 zł i przysługuje jej zwrot 7903,56 zł (93,9%). W. S. (1) poniosła koszty procesu w wysokości 6917,00 zł i przysługuje jej zwrot 6495,06 zł (93,9%). J. K. (1) poniósł koszty procesu w wysokości 11417,00 zł i przysługuje mu zwrot 10720,56 zł (93,9%). J. A. poniosła koszty procesu w wysokości 8417,00 zł i przysługuje jej zwrot 7903,56 zł (93,9%). Pozwany poniósł koszty procesu w wysokości 5400,00 złotych i wygrał niniejszą sprawę w 6, 1%. Należne każdemu z powodów koszty trzeba pomniejszyć zatem o kwotę 329,40 zł (5400×6,1%). Orzekając o kosztach procesu należało mieć na względzie okoliczność, że po stronie powodów istnieje współuczestnictwo formalne z art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c., co oznacza, że koszty procesu powinny być rozliczone oddzielnie w stosunku do każdego z nich (por. 105 § 1 k.p.c.). Zgodnie z treścią najnowszej uchwały Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r. (III CZP 58/15), współuczestnikom formalnym reprezentowanym przez jednego pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym, należy się zwrot kosztów procesu obejmujących jego wynagrodzenie ustalone odrębnie w stosunku do każdego współuczestnika. Sąd powinien jednak obniżyć to wynagrodzenie, jeżeli przemawia za tym nakład pracy pełnomocnika, podjęte przez niego czynności oraz charakter sprawy (art. 109 § 2 k.p.c.). Uwzględniając powyższe Sąd doszedł do przekonania, że pełnomocnikowi reprezentującemu powodów – mając na względzie jego bardzo duży nakład pracy, zaangażowanie w poszukiwanie materiału dowodowego - należy się wynagrodzenie w całości, a mianowicie oddzielne w zakresie każdego z powodów. Mając powyższe na względzie,

Sąd zasądził od pozwanego na rzecz: W. K. (1) – 10.391,16 zł; A. S. – 7.574,16 zł; W. S. (1) – 6.165,66 zł; J. K. (1) – 10.391,16 zł i J. A. - 7.574,16 zł tytułem zwrotu kosztów procesu adekwatnie do wyniku sprawy, (punkt III wyroku).

O brakującej części nieuiszczonych kosztów sądowych w postaci wynagrodzenia biegłego przypadającej od powodów Sąd orzekł na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 100 k.p.c., nakazując pobrać od każdego z powodów na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Olsztynie) kwoty po 18,57 zł, (punkt IV wyroku).

Podobnie, na podstawie art. 113 ust. 2 punkt 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 100 k.p.c., Sąd nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa z zasądzonych na ich rzecz roszczenia (w części, w której niniejszą sprawę przegrały a były zwolnione od obowiązku uiszczenia opłaty od pozwu) od powódek A. S. i J. A. kwoty po 183 zł oraz od powódki W. S. (1) 274,50 zł .

O brakującej części kosztów sądowych w postaci wynagrodzenia biegłego w wysokości 1.429,49 zł, Sąd orzekł na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 100 k.p.c., nakazując ściągnąć powyższe od pozwanego Skarbu Państwa. (punkt VI wyroku)

SSO Olga Rybus